

Városrendezés és társadalom

Szociológusok a Józsefvárosban

I do, nő

Körutazásunk a budapesti lakásépítés és a társadalom érintkezéspotjain — amelyek során Budapest lakásszükségletének mennyiségi és minőségi jellemzőit igyekeztünk felvázolni — nem azért indult a Józsefvárosban, mert befejezésül ide kívántunk visszatérni. És ez fordítva is igaz. Nem cikkünk »kerelkedése« lebegett szemünk előtt, hanem annak valószínűsége, hogy belátható időn belül sor kerül a Józsefváros szociológiai felmérésére. Hegedűs András, a Magyar Tudományos Akadémia szociológiai kutatócsoportjának vezetője is így tájékoztatott bennünket. Ez igen nagy jelenőségű, hiszen, ha a terv megvalósul, első ízben támaszkodhatnak a főváros újjáformálásán dolgozó építésszek a korszerű szociológiára, először ismerkedhet meg a városrendezés a társadalmi valósággal úgy, ahogy azt a szociológus látja és magyarázza.

Hegedűs András azonban, mintha csak vissza akarná dobni »a labdát« az építésszeknek, hozzát teszi, hogy szociológiai kutatóbázisokra van szükség az építészetben belül is, mert igazán alkalmazható szociológiai kutatásokra csak ezek képesek. Ezért biztató, hogy a Budapesti Városépítési Tervező Vállalatnál és a Városépítési Tervező Vállalatnál már gyakorlati formát ölt ez a törekvés; ezekkel kell összefognia az Akadémia kutatócsoportjának. A munka eredményessége végül is ezekről az erősen szociológiai érdeklődésű építészekről, városrendezőktől függ.

A település szociológiája, úgy tűnik, jóval egyszerűbb falun, mint a bonyolultabb társadalmi felépítésű városban. Könnyű megérteni, hogy nem egyszerű elhatározás kérdése neki-vágni egy olyan, valóban városnyi terület családi, szociális, politikai, kulturális, vallási és még sokféleképpen árnyalt viszonyainak, mint a Józsefváros. És mégis, bármilyen nehéznek tűnik is a feladat, annyira izgalmas és sokat ígérő, és egy olyan, félig belső, félig külső városrészben, mint ez a kerület, olyan sajátos felfedezésekkel kecsegtet, hogy végül is nekifog majd a kicsiny szociológus-csoport megismerni és megismertetni a Józsefváros mai társadalmi képét.

Nem mintha a statisztikai felmérések nem adnának értékes tájékoztatást, arról nem is szólva, hogy még az általuk nyert adatokat sem elemezték ki teljesen. De a családok életmódjáról, életviteléről, sokrétű igényeiről — amelyeknek nem csupán egyik, hanem számos gyökérből táplálkozó, komplex kifejezője a lakásigény — mégsem nyújtanak általános és részletekbe menő áttekintést.

Szóval, előbb-utóbb elindulnak szociológusaink, hogy meghódítsák ezt a városrészt. Hogy aztán a »hódításból« mit hasznosítanak az építésszek, az nagyrészt azoktól az építészeti-szociológiai kutatóbázisoktól függ, amelyeknek feladata, a többi között, a várható település-szociológiai felismerések »lefordítása« az építészet nyelv-

vére, azaz építészeti értékelése.

A szövetség, amelyet építésszek és szociológusok kötni szándékoznak, mindenesetre ígéretes. Magunk is tapasztaltuk az elmúlt években, hogy az építészet, vagy, ha úgy tetszik, az építészettudomány nem talált kielégítő választ számos fontos részkérdésre, hát még olyan perdöntő, nagy kérdésre, mint a lakásigény. Szó se róla, beszélünk családi körülményekről, izlésről, tájékozottságról, kultúráról, szabad időről, külön-külön, és amennyire lehetséges, összefüggésben is. De az eléggé esetleges közvéleménykutatás vagy a hivatásos statisztika, a »szubjektív« tájékozódás és az »objektív« matematika egyaránt nem tud megbirkózni ezzel a nemcsak »nehéz«, hanem szerfelett bonyolult problémával. Talán a szociológus többre megy. Hiszen otthonosan mozog a család tipológiájában és feltárva a lakosság társadalmi tagozódását, megközelítheti, esetleg egészen pontosan megfogalmazhatja a sokat emlegetett lakásigényt is.

Budapestre vonatkozó újságcikkek			
Szerző: <i>Balog János</i>			
Cím: <i>Városrendezés és társadalom. Hozzászólás a Józsefvárosban</i>			
Forrás: <i>Magyar Nemzet</i>			
(Hely)	<i>1964. jan. 23.</i>	(Idő)	(Köt. v. fiz.)
			(Oldal)
Tárgy	OSZTÁLYOZÁS		
Hely	<i>725.081</i>		
Idő	<i>1964</i>		
Személy			
Helyszám			

A lakásmo jell ugyanis

— nem az építészeti formát, hanem az igény kielégítését értve alatta —, amelyet eddigi eszközeinkkel próbáltunk megszerkeszteni, egyáltalán nem bizonyos, hogy kielégítő. Tételvezük fel, hogy egy bizonyos lakástípus az érdekeltek hatvan százalékanak megfelel, sőt tetszik, a többinek viszont egyáltalán nem felel meg és egyáltalán nem tetszik. Nyilvánvaló, hogy ezt a kérdést nem lehet szavazással és a többség »jogával« eldönteni. Nem is akarja senki. Ezért is törekednek építészeink újabban nemcsak méretekben, hanem jellegben is minél többfajta lakást építeni. Ez az irányzat viszont nem kisebb veszélyekkel jár és vajon hol a helyes középút, miféle differenciáltság felel meg a tényleges társadalmi igényeknek?

Arról nem is beszélve, hogy mindezt a tudati viszonyok is erősen befolyásolják, kétséggé téve az ítélet — jó, rossz, csúnya, szép — értékét. A lakás, annál is inkább, mert valóságos forrongás tapasztalható körülötte, különösképpen ki van téve ezeknek a veszélyeknek. Ezért változatlanul fontos, hogy az építészeti továbbra is állást foglaljon a harcban, amely az elavult és a haladó között folyik.

Nem mondhat le az emberek befolyásolásáról, de meg kell találnia a valóban helyes irányt és mértéket.

A jövőről

is sok szó esik és magunk is emítettük legutóbb, milyen fontos, hogy a ma épülő lakások, amennyire lehetséges, évtizedek múlva is megállják a helyüket, nemcsak egyszerűen technikailag, hanem teljesítsék minden funkciójukat. Ehhez azonban a fejlődés alakulását, irányát és sebességét a lehető legpontosabban előre kell látni.

A szociológus, természetesen, sok hasznos segítséget adhat. A Józsefváros, ahol nagy változások érnek, különösen alkalmas vizsgálódási terület.

Nem is egyszeri felmérésről van szó, hiszen az első vizsgálatokon felvett »minta« két-háromévenként megismételt összehasonlításokra is lehetőséget nyújt. Így választ kapunk arra is, milyen lesz a tervezett, nagyszabású újjáépítés valódi társadalmi hatása, dinamizmusa. És ha ezt ismerjük, akár »jósolni« is tudunk: ha hasonló körülmények között efféle változások mennek végbe — milyenek lesznek a következmények?!

A befektetés

pedig, szóval amibe kerül, lényegében a felvevő munkadíja, egyetlen lakás költségét sem emészti fel! Nem csoda, hogy Európa-szerre, a többi között Csehszlovákiában is eléggé elterjedt a település-szociológiai munka. Lengyelországban és az NDK-ban ugyancsak szépen fejlődik, a nyugati országokban pedig már szinte szervizjellegű, amelyet olyan magától értetődően végeztenek el egy-egy nagyobb szabású építkezés kapcsán, mint akár a földtani vizsgálatokat. Más kérdés, hogy a felhasználás a körülmények folytán ott erősen korlátozott.

A mi építészünk, városrendezőnk sem akar sötétben mozogni, amikor az említett társadalmi kérdésekkel szembekekerül. És ez ma már óhatatlan. Annál inkább akarja, hogy a lakás valóban annak épüljön, akinek szánják! Ezen a döntő ponton találkozik az építész és a szociológus törekvése az egész társadalom kívánságával. Mert, ha sok minden még nem is, de ez a kívánság egyértelmű és valóságos.

Balog János